

Каролине Бернард

ФРИДА КАЛО
и цветовете на живота

Каролине Бернард

Фрида
Кало и цветовете
на живота

Превела от немски:

Ваня Пенева

ИК „ЕМАС“

Caroline Bernard

FRIDA KAHLO UND DIE FARBEN DES LEBENS

© Aufbau Verlag 2019

Каролин Бернард

ФРИДА КАЛО И ЦВЕТОВЕТЕ НА ЖИВОТА

Превела от немски: *Ваня Пенева*

Оформление на корицата: *Златина Зарева*

© ИК „ЕМАС“, 2020

Всички права запазени!

Пролог

Декември 1939

Малко преди обед Фрида влезе в ателието си с бързи крачки. По това време болкоуспокояващите ѝ действаха най-добре. Слънчевата светлина падаше плътна и златна през прозорците и огряваше статива ѝ.

– Добро утро, сестричке – поздрави тя скелета от папие-маше; беше го изрисувала в ярки багри и го бе облякла в свой стар комбинезон. Върху стар дърводелски тезгях бяха наредени шишенца с боите ѝ, готови за работа. До тях стояха глинени гърнета с четки – съвсем тънки, с косъмчета, фини като миглите ѝ, и по-груби, подобни на четките за бръснене, каквито използваше баща ѝ.

По стените бяха окачени безброй снимки, рисунки и стари маски; облени от слънчевата светлина, те изглеждаха като живи. Върху редица маси и ниски шкафчета лежах и седяха кукли и приказни същества, изработени от нея през годините; освен тях имаше книги, бележници, разкошни букети и стотици други вещи, които обичаше и които я вдъхновяваха. Чуждите хора вероятно възприемаха помещението като разхвърляно и препълнено с вехтории, но според Фрида всяко нещо си беше на мястото. Книгите ѝ бяха подредени по теми, папките със статии от вестници и с кореспонденцията ѝ бяха грижливо надписани. Понякога Диего пускаше шеги по адрес на този неин

ред и тя търпеливо му обясняваше, че бил наследство от немския ѝ баща. Нуждаеше се и от двете: от многото вещи наоколо и от реда, който си бе създала.

Усмихна се, наслади се на гледката и се зарадва на добре познатата, внимателно обмислена обстановка.

Изпълнена с радостно очакване, застана пред статива и посегна към платното, с което снощи бе закрила картината. За първи път беше избрала формат в естествен ръст. Наистина се налагаше. Държеше на всички свои картини, ала тази бе по-важна от другите. Дръпна платното със замах, за да открие двете глави. Два пъти я погледнаха собствените ѝ очи под гъсти вежди: събрани над носа, те напомняха за разперени птичи криле. И двете лица бяха нейни, но се различаваха. Лявото беше с бяла, гладка кожа, докато дясното имаше тъмната кожа на южноамериканска индианка. Жената отляво бе дискретно гримирана, с блестяща коса и изкусно сплетена фризура. Дясната показваше наченки на мустачки, косата ѝ беше строго опъната назад и не блестеше. Малките разлики изглеждаха тайнствени, излизаха наяве само при много внимателно вглеждане.

Фрида стоя дълго, загледана в картината, после взе четка и продължи да работи върху задния план – той се състоеше само от небе с бели облаци. Мислите ѝ бяха заети с двете жени на платното. „Две жени се сливат в мен – помисли си тя, докато полагаше бели мазки по платното. – Едната живее, както ѝ харесва, а другата мъкне на плещите си товара на традицията и историята.“

Чувстваше се, сякаш в гърдите ѝ е заседнала голяма птица и удря силно с криле. А сърцето ѝ биеше все мощно с надеждата да изскочи от гърдите. Това чувство я обземаше всеки път когато слушаше Диего да ѝ говори за

самата нея. „Една дума променя живота“ – помисли си тя. Четката застина във въздуха. Трябваше да се съсредоточи върху картината, да рисува, да намери себе си в двете жени на платното – защото беше на път да се изгуби.

Отново се взря в платното. Нещо липсваше. Нещо решаващо. Изведнъж разбра какво. Нетърпеливо хвърли четката на масата. Не си направи труда да я почисти, грабна друга. Смеси червени тонове и добави малко магента – любимият ѝ цвят. За нея той беше същността на Мексико: живот и любов. Без да сваля поглед от картината, извади от етажерката зад гърба си една от многото книги по анатомия, които беше накупила. Намери страницата само след няколко прелиствания. Набързо скицира идеята си: върху дрехата на всяка от жените нарисува сърце. Сърдечните камери и кръвоносните съдове бяха отворени, върху плата се виеха червени артерии. Едната завършваше върху бялата рокля на европейката. Кръвта се стичаше по полата, бялата Фрида се опитваше да спре кръвотечението с щипка.

Вгледа се в двете жени. Подаваха си ръка, ала връзката помежду им трябваше да бъде много по-силна. Потърси средства да я изрази съвсем ясно. Нарисува фини, тънки линии. Създаде артерия, свързваща двете сърца. В телата на двете жени течеше една и съща кръв; едни и същи пулсиращи удари им вдъхваха живот. Двете Фриди, които тя обединяваше в себе си, заедно щяха да намерят достатъчно сила, за да оцелеят, все едно какво ги очаква.

A decorative border of stylized flowers and leaves in shades of gray, framing the top and sides of the page.

ЧАСТ I

Пречупената колона
1925-1930

Глава 1

Септември 1925

– Престани да се мотаеш и ела най-сетне!

Алеjandro посегна към ръката на Фрида и се опита да я повлече подире си. Фрида усети как раменете ѝ настръхнаха – това се случваше при всяко докосване. Въпреки това го отблъсна.

– Момент. Забравих си тетрадката.

При връщането ѝ Alejandro я очакваше в края на коридора с общия им приятел Мигел. Фрида забави крачка, за да го погледа незабелязано. Alejandro Гомес Ариас изглеждаше повече от добре: висок, с блестяща коса, носеше костюма си с елегантна небрежност. Още първия ден ѝ беше направил впечатление. Учеше три класа пред нея и членуваше в група, известна като *Качучас* – по каскетите, които носеха. Всички членове на бандата се отличаваха с остър ум, познаваха най-новата литература и обичаха живописата. Големият им образец беше революционерът Хосе Васконселос¹. В качеството си на министър на образованието той бе подел кампания за ограмотяване и предявяваше нови изисквания към изкуството. Преди присъединяването на Фрида групата се състоеше само от млади мъже. В

¹ Хосе Васконселос Калдерон (1882-1959) – мексикански историк, философ и държавен деец. – Бел. прев.

препараторията учеха твърде малко момичета. Фрида влезе в елитното училище, за да се подготви за следване по медицина – въпреки съмненията на майка ѝ. Мечтаеше да стане лекарка, но преди всичко училището ѝ даваше известна свобода. Най-сетне бе избягала от ограниченията в семейството си, от надзора на родителите и съседите. Всеки ден се качваше на трамвая в заспалото предградие „Койоакан“¹ и пътуваше до центъра на града.

Фрида опъна плетените си чорапи, за да се скрият под тъмната плисирана пола, и се затича. На минаване блъсна Алехандро с лакът.

– Защо се бавиш? – И хукна надолу по стълбата.

– Фрида, почакай! Държиш се невъзможно.

Тя взе завоя с такъв замах, че полата ѝ се завъртя и се вдигна. Залови се за парапета и полетя по стъпалата.

– Фрида! – извика подире ѝ Алехандро. – Рушиш доброто име на жените в това училище.

Тя направи гримаса. Обичаше Алехандро с цялото си сърце, но защо той не желаше да проумее, че всеки вид движение е съкровена част от нея? Въпреки боледуването от детски паралич и изкривения десен крак. Не можеше да си представи живот без бързина, катерене и танцуване. Би трябвало междуременно да го е разбрал. Защо целият свят иска от нея да слиза кротко и тихо по стълбите и никога да не остава без дъх? Защото е жена ли? Да, естествено, жена е и ще бъде толкова буйна, колкото желае да бъде!

Спря рязко по средата на стълбището и Алехандро се блъсна в нея.

¹ „Койоакан“ – южен квартал на Мексико Сити, до създаването на градските квартали през 1929 г. самостоятелна община. – Бел. прев.

– Харесвам се, каквато съм. Ти просто се страхуваш да не се окажа по-бърза от теб – извика му тя.

Той остана едно стъпало над нея. Дишаше тежко, тъмната му коса бе нападала по челото, устните му светеха тъмночервени. Наведе се и притисна устни върху нейните. Фрида се остави да я целуне, после се промуши изпод ръцете му и продължи бързо надолу по стъпалата. Тичешком прекоси сенчестия вътрешен двор.

На улицата я посрещна душната горещина на следобед. Беше септември, дъждовният период се приближаваше към края си, въздухът тежеше от влага. Сутринта бе валяло и сградите светеха като излъскани.

Тръгнаха по „Кайе Архентина“ надолу към „Сокало“¹ – огромният централен градски площад с катедралата и националния дворец. Тук се срещаха всякакви хора: пътуващи артисти и мариачи, продавачи и скитници, политици и обикновени граждани. Фрида се размотаваше. Не изпитваше желание да се прибере вкъщи. В „Койоакан“ беше толкова скучно. Единствено прашният площад „Идалго“ пред църквата предлагаше някакви развлечения. Там обаче всички се познаваха, строгите очи на съседите и свещеника следяха какво се случва. По улиците на столицата се тълпяха хора, бързаха към пазарите и уличните кафенета. На „Сокало“ свиреше музика, минаваха момчета с транспаранти, други показваха магьоснически номера. Винаги имаше какво да се види. Само тук можеше да целува Алехандро, без някой да ги смущава.

Заради времето по терасите на кафенетата нямаше

¹ „Сокало“ (исп. *Zocalo*) е главният площад в сърцето на историческия център на Мексико Сити. Известен е като „Централен площад“ или „Площад на оръжието“, а днес официалното му име е „Площад на Конституцията“. – Бел. прев.

много хора. Индианките обаче бяха наредили простичките си дървени сергии. Фрида отвори чадърчето си и забави крачка, за да се порадва на изложените стоки. Покрай желязната ограда на катедралата или под еркерите на околните къщи седяха търговки и предлагаха плодове и зеленчуци, плетива и глинени съдове. Бяха се появили и първите мъртвешки глави с пъстра захарна глазура, въпреки че до Деня на мъртвите оставаха още няколко седмици.

– Днес не трябваше ли да идеш при Фернандо? – попита Алехандро, опитвайки се да избегне чадъра ѝ. – Изобщо не вали!

– Обаче чадърчето ми е красиво, не намираш ли? – Фрида го завъртя и ресните по края се залюляха. – Днес няма да ходя при Фернандо.

Фернандо Фернандес се занимаваше с графична реклама. Беше приятел на баща ѝ и два пъти седмично ѝ даваше уроци по рисуване. Фрида му се отплащаше, като му помагаше в магазина.

Спря пред любимата си сергия, където продаваха амулети и оброчни плочки. Рисувани върху ламарина или дърво, плочките бяха предназначени за благодарствени дарове или за молитва пред светия закрилник. Картинките разказваха невероятни истории за грижите и болката на обикновените хора. Фрида плъзгаше пръсти по повърхността и четеше надписите. „Художествен израз на мексиканската душа“ – помисли си почтително тя. Възрастната индианка я позна.

– *Мира* – кимна ѝ тя, – виж тези, нови са. – И посочи няколко плочки с големина на пощенски картички.

– Погледни, тази жена благодари, задето мъжът ѝ не я е хванал в изневяра, и се кълне отсега нататък да му бъде вярна! Все едно ти си я нарисувала – засмя се Алехандро.

– Нали ти признах за Фернандо? Освен това не стигнахме докрай. При следващата изневяра първо ще измоля божието благоволение и ти няма да разкриеш измяната ми.

По дяволите, защо изрече тези думи! Фрида бързо улови ръката на приятеля си и я целуна.

– Само се пошегувах – пошепна виновно.

Амулет с големина на длан привлече вниманието ѝ. Яркочервен, с жълтеникави пръски. До него бе положено ламаринено сърце с пъстро оцветени емайлирани ръбове. Вътре в сърцето бяха очертани мъж и жена в профил – очевидно любовна двойка.

Фрида вдигна амулета и сърцето и се обърна към Алехандро.

– Кое от двете?

– Това. – Той посочи амулета.

– О, не! Предпочитам сърцето. – И го погледна многозначително. – Готова съм – съобщи след малко, усмихна му се и го хвана под ръка. Сърцето бе прибрано на сигурно място в джоба на полата ѝ.

Покрай тях мина трамвай, теглен от коне. Движеше се съвсем малко по-бързо от хората. Хапеща миризма на запотени животни я удари в носа.

– Нашият е! – Алехандро понечи да се качи.

– Почакай, забравих си чадърчето на сергията – спря го Фрида. – Ще се върна да го взема.

Затича се, ала трамваят не я дочака и потегли.

– Да вземем автобуса, там поне няма да вони – предложи тя.

Омнибусите бяха новост за града. Повечето бяха стари модели „Форд“ от Северна Америка, преустроени за пътници. Гражданите смятаха за шикозно да се возят на омнибус. Само след минута червено возило с надпис „Ко-

йоакан“ зави по улицата. Фрида се затича редом с него, докато стигна до отворената врата.

– Спри! Искам да се кача! – извика тя на водача и скочи на първото стъпало.

Шофьорът спря рязко и иконката на Светата дева от Гуадалупе, окачена на предното стъкло, се залюля силно.

– И приятелят ми – допълни задъхана Фрида. Протегна ръка на Алехандро и той скочи на стълбичката.

Фрида се промуши между насядалите по дългите дървени пейки пътници. Предпочиташе да се вози отзад. Омнибусът потегли, заклати се и тя се блъсна в мъж с дебел корем. Отдръпна се бързо и се хвана за близката опорна колона. Алехандро се намести до нея. Усети тялото му, притиснато към нейното, вдигна глава и му се усмихна. През отворените прозорци влизаше миризма на тортиля. Шофьорът направи остър завой и Фрида се притисна още по-силно към Алехандро. Усети как бие сърцето му. Почувства сладостно теглене в долната част на тялото си.

– Извинявай – промърмори той, ала погледът му ѝ даде да разбере, че също се наслаждава на докосването.

На следващата спирка се качиха двама мъже с якета от груба материя, целите на петна. С приближаването им Фрида вдъхна дълбоко миризмата на терпентин. Носеха кофи, единият внимателно крепеше фуния от вестникарска хартия. Ръбът на фунията блесна под слънчевите лъчи. Фрида забеляза няколко люспи и не успя да удържи любовитството си.

– Това злато ли е?

Мъжът кимна.

– Да, за фреските в Операта.

Обърна книжната фуния с отвора към нея и тя видя безброй златни люспи.

Фрида чу скърцането на идващия насреща трамвай само бегло – цялото ѝ внимание беше съсредоточено върху златните люспи в плика. Микроскопична частица се издигна във въздуха и кацна върху косъмчетата на ръката ѝ. Опита да я улови с пръст. В следващия миг екна пронизителен звън. Омнибусът се наклони и се залюля. Фрида посегна безпомощно към опорната колона, за която се държеше преди малко.

Последва оглушително дрънчене и скърцане. По главата ѝ се посипа златен прах. Силният удар я запрати на страни.

– Мили боже! – изпищя панически жена.

Фрида видя литналите във въздуха златни люспи, чу грозно скърцане и уплашени викове. В следващия миг краката ѝ се озоваха горе, а ръцете – долу. Вече не виждаше нищо, само златото, обсипало ръцете ѝ. Незнайно откъде се посипаха сребристи стъкълца. „Диаманти“ – помисли си Фрида. В следващия миг се строполи на пода. Слънчевите лъчи падаха точно върху нея и я позлатяваха. Наистина ли беше цялата от злато? Къде изчезна Алехандро? Допреди секунди се притискаше към нея. Някакъв предмет полетя към нея. Блестящ, но не златен, а дълъг и остър. Прониза я нечовешка болка.

Глава 2

Фрида се събуди и видя златен прах. Или беше ярка лампа, насочена право в лицето ѝ? Опита да се погледне, ала не бе в състояние да си вдигне главата. Усещаше я като закована върху възглавницата. Чувстваше цялото си тяло по този начин. Беше ѝ абсолютно чуждо, едновременно горещо и студено и сякаш опаковано в памук. Установи, че лежи в нещо като сандък и никакво движение не е възможно. Опита да помръдне пръстите на краката си, но не се получи. Паникьоса се. В паметта ѝ изникна неясен спомен: шум, парчета стъкло, викове. „Мъртва съм – помисли си отчаяна. – Мъртва съм и лежа в ковчег.“

– Фрида. Тук съм, до теб.

Някой се наведе към нея. Приблужи се лице. Защо Матита е тук? Фрида опита да произнесе името на по-голямата си сестра, ала устните ѝ не се отвориха. Преди четири години Матита бе избягала с някакъв мъж и оттогава никой от семейството не я беше виждал. Нима и двете са мъртви?

Матита се наведе още малко към нея. Фрида видя сълзите в очите ѝ.

Отново опита да заговори, ала езикът ѝ бе залепнал за небцето. Само простена. И тогава я връхлетя болка. Непоносимо жестока, тя се понесе на вълни през тялото

й, разтърси я, забушува, уж се уталожил за малко, но само за да се върне с още по-голяма сила. Невъзможно й беше да разбере къде точно я боли. Болката беше навсякъде. Непоносима. Светът потъна в черен мрак.

При следващото й събуждане Матита седеше до леглото.

– Тук съм, Фрида – промълви тя също както първия път. – Ти си в болница. Преживяла си злополука. Омнибусът...

Постепенно Фрида започна да си спомня. Трамваят се връща в омнибуса... Навсякъде натрошено стъкло и златен прах... Шум, а после – нищо. Болката се върна, ала тя си заповяда да не заспива, преди да получи отговор на въпросите си.

– Алехандро? – пошепна с мъка. Думата излезе от устата й като разтопено олово. – Как е той?

Матита капна малко вода върху устните й.

– Не е пострадал толкова тежко. Добре е.

– Защо си тук? Къде са мама и татко?

Сестра й я помилва по ръката.

– Прочетох за злополуката във вестника. Споменато е името ти. Веднага дойдох.

– Какво ми е? Не мога да се движа. Парализирана ли съм?

– Имаш много наранявания в... долната част на тялото. Оперираха те.

Матита сведе поглед.

Фрида предпазливо вдигна глава. Само няколко сантиметра, за да погледне тялото си. Видя чаршаф, под който се очертаваше тъничък силует. Краката й бяха опънати и привързани към рамката на леглото. Стегна

мускулите на бедрата. Прониза я болка. Простена и се отпусна назад.

– Лекарите казват да не се движиш, за да може счупеното да зарасне добре – рече Матита. – Затова са те вързали.

– Какво да зарасне? Каж ми!

Матита преглътна.

– И без това ще разбереш: в хълбока ти се е забил метален прът и е излязъл през... между краката ти. Бъбрекът ти е засегнат. Бедрената кост е счупена, а на левия ти крак има единайсет...

– Левият? – пошепна Фрида. – Здравият ми крак...

Сестра ѝ кимна.

– Какво още? Искам да знам всичко.

– Десният крак също е ранен. Стъпалото е смачкано и изкълчено. Лявото ти рамо беше извадено.

Фрида затвори очи.

– Къде са мама и татко? – попита повторно тя.

– Мама отказва да говори с мен. Ще ти кажа какво научих от Кристина. У дома всички са в шок и... носят черно. След катастрофата мама спряла да яде, гладувала дни наред и не говорела. Сега отказва да дойде в болницата.

– А татко?

– Разболял се е от мъка. Нали го знаеш...

– Получил е пристъп?

Баща им от години страдаше от епилептични пристъпи, но мина много време, докато семейството получи позволение да говори за болестта му.

В паметта ѝ изникнаха откъслечни спомени. Беше още дете, когато Гийермо получи първия пристъп. Неконтролирано треперещи крака, разкривени очи... Три дни покъсно сестра ѝ замина. Едва след години Фрида разбра, че двете събития нямат нищо общо.